

**ქალთა მისია ქართლის გაქრისტიანებაში
„მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ მიხედვით**

**THE MISSION OF WOMEN IN THE
CHRISTIANIZATION OF KARTLI ACCORDING
TO THE “CONVERSION OF KARTLI”**

ნესტან სულავა, ნანა გონჯილაშვილი
Nestan Sulava, Nana Gonjilashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ნმ. ნინო, გაქრისტიანება, ქალი,
კულტი

Keywords: St. Nino, christianity, woman, cult

„მოქცევაჲ ქართლისაჲ“ თავისი რელიგიური, კულტურული-ისტორიული შინაარსით, სიუჟეტითა და მხატვრულ-ესთეტიკური თვალსაზრისით უმნიშვნელოვანესი თხზულებაა.

„წმ. ნინოს ცხოვრება“ სხვა აგიოგრაფიულ თხზულებათაგან მკვეთრად გამოირჩევა ძალზე საყურადღებო ფენომენით – ქალის კულტით. აღნიშნულის თქმის საფუძველს გვაძლევს არა მხოლოდ ის, რომ ქართლის განმანათლებელი ქალია, არამედ ქართლის გაქრისტიანების ისტორიის მონაწილე დედების რიცხვი და, უმთავრესად, მისია (კაბადოკიიდან დაწყებული და ქართლით დამთავრებული) ბევრად აღემატება მამაკაცი პერსონაჟებისას. თხზულების არაერთი ეპიზოდი მოგვითხრობს წმ. ნინოსთან დაკავშირებული ქალების შესახებ, ესენი არიან კვართის მიმრქმელი სიდონია (საქართველოს პირველი წმინდანი), დედამისი (საქართველოს პირველმარტვილი), ელენე დედოფალი, დვინელი ნიაფორი (უფლის კვართის ადგილსამყოფლის მაცნე), რიფსიმე და გაიანე, ნანა და სოჯი დედოფლები, სიდონია და მრავალი სხვა. ქართლის მოქცევაში მონაწილე დედებს დიდი მისია აკისრიათ: ნაწილი წმ. ნინოს კურნებებთანაა დაკავშირებული, ზოგი სვეტი-ცხოვლის აღმართვის მონაწილეა, სხვები – ქრისტიანობის გავრცელება-დამკვიდრებისათვის მებრძოლნი, წმ. ნინოს ცხოვრების აღმწერნი, წმ. ნინოს თანამდგომ-თანამზრახველნი, ყველა ერთად კი „ასულნი სარწმუნოებისანი“, როგორც მათ წმ. ნინო უწოდებს.

თხზულებაში ქალის კულტს ისიც განაპირობებს, რომ განმანათლებელი ქალია, ასევე – დედათა ბუნების წყობა, ღრმა სულიერება, ხედვის მრავალპლანიანობა, სიახლის წვდომამიმღებლობა, მზაობა დამტევნელობისა. აქ, უმთავრესად, ყურადსაღებია ქალის ფენომენთან დაკავშირებული ის ნანამძღვრები, რომლებიც წარმართობიდან იღებს სათავეს (ღვთაება მზის ქალური საწყისი – „მზე დედაა ჩემი...“, ქალღვთაებები – ადგილის დედა, ბარბაღე, დალი, ხელსამძივარი და სხვ.), რომლებიც ქრისტიანობაში ღვთისმშობლის კულტით გვირგვინდება (საქართველო – ღვთის-

მშობლის წილხვედრი ქვეყანა, წმ. ნინო – ღვთისმშობლის ხელდასხმული).

როგორც ცნობილია, ენა ერის სული, ერის გონია. ქართველთა კულტურასა და ყოფა-ცხოვრებაში ქალის მნიშვნელობის და მნიშვნელოვანების (მათი ქმედითუნარიანობის) ამსახველია ქართული ენობრივი მსოფლხედვა, კერძოდ, ქალის ფენომენტან დაკავშირებული თავისებურებანი (განსხვავებით სხვა ენებისგან). აქ ორი ასპექტია გამოსაყოფი, ერთი – ლექსიკურ ერთეულებზე „დედის“ დართვით სიტყვების მნიშვნელობის ამაღლება, ზოგადიდან მთავარ სიტყვად გარდაქმნა (მაგ., დედამინა, დედასამშობლო, დედაენა, დედაქალაქი და ა.შ.) და კიდევ – ორი სქესით წარმოდგენილ კომპოზიტებში (სხვა ენებისგან განსხვავებით), პირველ ადგილზე ქალის დასახელება (მაგ., და-ძმა, დედ-მამა, ქალ-ვაჟი და სხვ.). ამდენად, ქართულის ენობრივი მსოფლხედვა აფიქსირებს ქალის როლს ქართველთა კულტურულ-ისტორიულ ყოფაში. ვფიქრობთ, ქართლის გაქრისტიანებაში ქალის წამყვანი როლი ზემოაღნიშნულს კიდევ ერთხელ ცხადყოფს. „წმ. ნინოს ცხოვრების“ საფუძველზე თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ქართლის მოქცევა ქალთა მხრებზე დგას.

ლიტერატურა:

მოქცევა ქართლისად (შატბერდულ-ჭელიშური რედაქცია)/ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, ილია აბულაძის საერთო რედაქციით, თბილისი, 1963.

გულაბერიძე, ნ. (2007). თხზულებანი, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო ნესტან სულავამ, მცხეთა.

სირაძე, რ. (1997). „წმინდა ნინოს ცხოვრება“ და დასაწყისი ქართული აგიოგრაფიისა, თბილისი.

სულავა, ნ. (2008). წმიდა ნინოს ხატ-სახეები ნიკოლოზ გულაბერიძის თხზულებებში. წმიდა ნინო, სამეცნიერო შრომების კრებული, საქართველოს საპატრიარქო, თბილისი, 312-321.

„Conversion of Kartli“ is the most important work in terms of its religious, cultural-historical content, story and artistic-aesthetic point of view.

„Conversion of Kartli“ is sharply distinguished from other hagiographic works by a very remarkable phenomenon – the cult of women. This is based not only on the fact that the enlightener of Kartli is a woman, but also on the number of mothers participating in the history of Christianity in Kartli, and, above all, the mission (starting from Cappadocia and ending with Kartli) far exceeds that of male characters. Numerous episodes of the works are narrated by Sts. About the women associated with Nino, these are the robe-laden Sidonia (Georgia’s first saint), her mother (Georgia’s first martyr), Queen Helen, the Dvinian niaphorus (messenger of the Lord’s robe), Ripsime and Guyane, Nana and Soji queens, Sidonia and many others. Mothers participating in the conversion of Kartli have a certain mission: part of St. Related to Nino’s healings, some are involved in the erection of the pillar-animal, others – the fighter for the spread and establishment of Christianity, St. Descriptor of Nino’s life, St. Nino’s companions, all together “daughters of the faith”, as their St. Nino calls.

The cult of woman in the works is also conditioned by the fact that she is an enlightened woman, as well as – the structure of mother nature, deep spirituality, multiplicity of vision, access to novelty, readiness for charity. Here, most notably, are the precepts of the female phenomenon that originate from paganism (the female deity of the sun – “the sun is my mother ...”, the deities – the mother of the place, Barbale, Dali, the head, etc.), who are crowned with the cult of the Virgin in Christianity. (Georgia – the country of the Virgin Mary, St. Nino – the ordained of the Virgin).

As is well known, language is the soul of a nation, the mind of a nation. The Georgian linguistic worldview reflects the importance and significance of women (their effectiveness) in the culture and life of Georgians, in particular, the peculiarities related to the phe-

nomenon of women (unlike other languages). There are two aspects to distinguish, one – increasing the meaning of words by adding “mother” to lexical items, transforming them from the general to the main word (eg, earth, mother tongue, mother tongue, capital, etc.) and another – in composites represented by two sexes (unlike other languages). Name of the woman in the first place (e.g., sister-brother, mother-father, wife-son, etc.). Thus, the Georgian linguistic world fixes the role of women in the cultural-historical life of Georgians. We think that the leading role of women in the Christianization of Kartli once again proves the above. Based on „St. Nino’s Life“, it can be boldly said that the conversion of Kartli stands on the shoulders of women.

References:

- Conversion of Kartli. (1963).** (edition Shatberdi and Chelishi) / Monuments of Old Georgian Hagiographic Literature, I, edited by Ilia Abuladze, Tbilisi.
- Gulaberidze, N. (2007).** Essays, prepared for publication, research, dictionary and search engines added by Nestan Sulava, Mtskheta.
- Siradze, R. (1997).** “Life of St. Nino” and the beginning of Georgian hagiography, Tbilisi.
- Sulava, N. (2008).** Icons of St. Nino in the works of Nikoloz Gulaberidze./ St. Nino, Collection of Scientific Works, Georgian Patriarchate, Tbilisi. p. 312-321.